

HANGYA

A 25 éves „Hangya“ ünnepélye.

Nem az itteni Hangya központról van szó, hiszen az 1920. nyarán alakult, sem valamely ahoz tartozó falusi, vagy városi Hangya szövetkezetéről, mivel ezek közt sincs olyan, mely negyedszázados multtal büszkélkednék, de a budapesti Hangya központ és ezzel kapcsolatban az első Hangya szövetkezetek fennállásának első 25 évéről és e nevezetes évforduló megünnepléséről.

Folyó évi január 23-án mult 25 éve, hogy Budapesten néhány lelkes és előre-látó magyar földbirtokos és a gazdasági élet elméleteivel foglalkozó férfiú 17000 K. alaptökével megalakította az első Hangya szövetkezetet, azt, amelyből a Hangya szövetkezetek központja a mai nagyságában kifejlődött.

Ennek a napnak történelmi jelentősége van Magyarországon és mivel ugyanaz a Hangya szövetkezet alapította az erdélyi fogyasztási szövetkezeteket és ezek fenntartására és ellátására a nagyenyedi kirendeltséget, melyből az elszakítás után a Romániához kapcsolt területen levő Hangya szövetkezetek központja alakult, — megilletődött lélekkel állunk meg ez évfordulón mi is az elszakított terület Hangya szövetkezeteinek munkásai és tagjai. Az idegenbe került gyermekek örömeivel értesültünk a szülők egészségéről és 25 éves munkásságuk jelentős eredményéről, de nem volna elég a jubileumi ünnepélyek alkalmával örömeinknek és tiszteletünknek kifejezése, hanem végig kell menjünk a negyedszázados fejlődésnek, ennek az alapító nagy munkának jelentősebb állomásain azzal a céllal, hogy a példát lássuk magunk előtt, hogy megtudjuk és el ne felejtjük egy pillanatra sem, kinek nevét hordozzuk, hogy igyekezzünk új hazánkban is ennek a névnek elismerést és becsülést szerezve ugyan olyan uton, ugyan olyan nagy közgazdasági eredmények felé.

A budapesti Hangya alapítását a falusi földmives lakosság áruval való ellátásának hiányai és még nagyobb mértékben a falusi földmives lakossággal folytatott kereskedelem visszaélései tették szükségessé. A magyar faj, de éppen úgy a volt magyar állam nemzetiségei — a románokat, tótokat, ruthéneket emelem itten ki — földmivelő és nem kereskedő emberek voltak. A kereskedők nem köztülők kerültek ki, hanem idegenekből, kik kiméletlenül kihasználták az áru uzsora

minden formájában a megszorult és kisebb számítóképeségű falusi földmiveseket. „Elszomorító és kétségbeejtő volt az a látvány, mit az akkori magyar falu nyújtott“ — mondja a jubileumi emlékünnepélyen tartott beszédében az igazgatóság elnöke rámutatva részletekben is azokra a nagy közgazdasági károkra, melyeket a falusi földművesek teljes iskolázatlansága a kereskedelmi ügyekben maga után vont.

Az első fogyasztási szövetkezetet nem is magyar, hanem egy tót községben, Brogyánban létesítették, ahol a jelenlegi vezérigazgató, ki az alakulás óta vezeti a Hangya ügyeit, maga Balogh Elemér magyarázta meg a szövetkezet céljait és szükségességét. Az első évben 17 szövetkezet alakult, míg ma huszonöt év után az ország fogyasztó közönségének egy harmadát a Hangya szövetkezetek látják el, miből következtetni lehet, hogy a szövetkezetek száma mekkora lehet. Huszonöt évvel ezelőtt a budapesti központnak nem volt raktára és a kezdet kezdetén egyetlen szoba, konyha fölött rendelkezett a Zöldfa-utcában. Ma a Ceglédi-uton a 18 kirendeltségi raktár ellátására akkora és olyan elosztó raktára van, amely Európa szövetkezeti árutárházai között a második helyen áll — a központ üzleteinek lebonyolítására pedig a bőrárus téren egy nagy három épületből álló székházzal bír.

Alaptökéje közel van a 600,000.000 koronához, saját tőkéi majdnem 1 milliárdot, activai meg 6 ezer millió koronát tesznek.

A háboru alatt létesítette a Hangya ipar részvénytársaságot, mely 12 gyár-ipari üzemet foglal magában és külön 300 millió alaptökével rendelkezik.

Tisztviselőinek száma 1465, kiknek boldogulása céljából több és különféle jóléti intézményt tart fenn, mint tisztviselői étkezdét, kórházat, betegsegélyzőpénztárt és a tisztviselők nyaralásáról is gondoskodik. Segítségére jött az államnak a „Futura“ megalapításában és vezetésében, mely a legnagyobb állami szállítások lebonyolítását végzi közmegelegedésre. A főváros fogyasztó közönségének ellátására a Hangyával, kapcsolatban a „Háztartás“ „Kéve“, „Pannonia“ s több más szövetkezet alakult, valamint foglalkozás szerint csoportosult fogyasztóknak is létesített több szövetkezetet, minő többek között az „Ügyvédek szövetkezete.“

Huszonöt év egy intézmény életé-

ben nem nagy idő és ha mégis sikerült a Hangyának 25 év alatt ilyen nagy kiterjedésre, vagyonra, közönségre szert tenni, ez magában igazolja, hogy egy nagy széles rétegekben felmerült szükségnek felelt meg, de ezzel együtt bizonyítja azt is, hogy vezetői tehetségben, akaratban és tudásban kiváló, egyben fajukat szerető emberek voltak.

Aki a kezdeményezésben első volt, aki nevével, tekintélyével és amire épp oly nagy szükség volt, vagyonával döntő sullyal segített a nehézségek legyőzésében és a Hangya kifejlesztésében: Gr. Károlyi Sándor nem érthette meg munkájának nem is remélt nagy eredményeit, de emléke mindaddig fennmarad, míg emberi nagyságot és szeretetet békés célu intézmények alapításában és dicsőségében méltányolni tudnak.

Az első igazgatóságból senki sincs a Romániához csatolt területen a felügyelőbizottságból Gr. Zselénski Róbert el aradmegyei birtokán. A Hangya vezetői közül Balogh Elemér, ki kezdetben mint titkár, nemsokára mint ügyvezető igazgató és végül, mint vezérigazgató vezette a budapesti Hangya központ ügyeit, méltán volt a 25 éves jubileumon társaival Meskó Pál és dr. Dömötör László igazgatókkal együtt lelkes ünnepelés központja, mivel történelmi jelentőségű érdemeiket egy olyan intézmény megalapítása és megerősítése hirdeti, mely Magyarország fogyasztó közönségének 1/3-át, ebben tulnyomó részben a magyar falusi földmivesosztályt megmentve, az addig uralkodó uzsorától a jó és becsületes áru kereskedelem minden előnyében részesíti.

Tévednénk azonban, ha a Hangyának és megteremtőinek, meg vezetőinek érdemét csak a jó és tisztességes kereskedelemben látnók. Jó, lehetőleg olcsó és tisztességes áruellátást egyéni és társas cégek is biztosíthatnak, nem szövetkezeti alapon is. De olyan gazdasági és kulturális átalakítást, minőt a Hangyaboltok a községekben 25 év alatt elértek és előidéztek, csak szövetkezeti alapon és csak azzal a szellemmel és irányítással lehetett elérni, amely a Hangya szövetkezetek sajátossága volt. Idézem a 25 éves jubileumi ünnepélyből az elnök szavait: „Hogy ez mennyire sikerült, annak bizonyítására elég, ha ráutalok azoknak a magyar falvaknak mai gazdasági és kulturális színvonalára, ahol Hangya szövetkezetek működnek. Ezeken a helyeken ma gazdakörök, népházak,

népkönyvtárak hirdetik a civilizáció és a jólét térfoglalását és ezzel a szövetkezeti eszme tökéletes diadalát.

Ebben van a Hangya szövetkezetek jelentősége a mai Magyarországon és mindenütt, ahol igazi Hangya boltokkal találkozunk az elszakított területeken. Ez a példa az, melyet a Hangya eddigi 25 éves pályafutása elénkvet; a falusi földmives osztály is általán a kisebb vagyonu és jövedelmű emberek szövetkezeti alapon leendő gazdasági és műveltségi előbbrevitele.

Ezért vagyunk hálával az alapító Hangya iránt és kívánunk neki és vezetőinek olyan eredményekben gazdag jövőt, aminőt eddigi alapvető működésük kiérdemel.

Dr. Garda Kálmán.

Az iskola és a szövetkezet.

Ma, midőn mindinkább bebizonyosodik, hogy közös célokért csak együttes erővel küzdehetni eredményesen, az összetartás, a szövetkezés gondolatának minden társadalmi rétegbe, minden erkölcsi és kulturális intézménybe, de különösen az ifjuság gondolatvilágába való bevitele a legelső és legfontosabb feladat. — Ezen feladatot pedig elsősorban is iskoláink hivatottak vállalni és teljesíteni, mert belőlük kerül ki az új nemzedék és ők ültethetik el a jövő békés társadalmi és gazdasági élet termékeny fájának magját az ifjuság lekében. — Különösen fontos tehát, hogy az iskolák növendékeit az összetartás, a szövetkezés alkotó, továbbfejlesztő, fentartó energiájának megismerésére vezessék, a szövetkezeteket az összetartás elő példáiként állítsák növendékeik szemé elé, valamint ismertessék a szövetkezés hasznát, a szövetkezeti életet, a szövetkezetek működését és általában mindazon tudnivalókat adják meg, melyek a szövetkezetekre vonatkoznak. — Ilyen nemes eszméket és gyakorlati ismeretekkel megrakodott ifjuság kinn az életben csak alkotni és építeni fog az emberiség boldogságára. —

Az iskolai nevelés azonban ezideig sajnálatosan elzárkózott a társadalmi élet követelményeinek és szükségjeteinek megismerése elől s így az iskola padjai közt az ifjuság nem szerezhetett tudomást a szövetkezetekről, azok szervezetről, működéséről és áldásos hatásairól.

A szövetkezeti életre való neveléssel kettős cél volna pedig elérhető. — Először terjesztenők a szövetkezeti eszmét, fokozhatnók a társadalmi összetartás szellemét, másodsorban pedig a szövetkezeti mozgalomnak új öntudatos ifju erőket nyerhetnénk, kik a nép közt a mozgalom tovább terjesztését vállalnák.

Különös fontossággal bír ennek megvalósítása azon iskolákban, ahonnan a nép vevelői, irányítói, a papok, tanítók, jegyzők, gazdasági intézők kerülnek ki. — Ha ezen leendő vezetők kellő szövetkezeti ismeretekkel ellátva indulhatnak ki az életbe, munkájuk eredményesebb

lehet, mert a szövetkezés szellemét a nép lelkébe átültetve, a kultura és gazdasági haladás iránt fogékonyabbá tehetik a népet. —

Örömmel olvasunk minden e téren megtett kedvezményező lépést, mely követésre buzdíthat. — Ilyen szövetkezeti tanfolyamot vezetett be még a múlt évben Magyarországon az esztergomi érseki tanítóképző az utolsó évet végző növendékei számára, ami által lehetőséget nyújtott arra, hogy növendékei a népek igazi tanítóivá válhassanak. —

Hasonló híreket olvashatunk még sok más államból. — Így csak nemrégiben nyílt meg Rómában egy szövetkezeti főiskola, ahol a szövetkezeti eszme és mozgalom fejlődéséről, a szövetkezeti iroalom ismertetéséről, a legképzettebb szövetkezeti férfiak tartanak előadásokat, azonkívül gyakorlati kiképzést is nyerhetnek a szövetkezetek különböző ágában működni kívánók. —

Ugyisint az északamerikai Egyesült-Államokban is a szövetkezeti irányú oktatás és kiképzés nagy lépéseket tett előre. — A legutóbbi hírek arról számolnak be, hogy az Egyesült-Államokban több, mint 25 egyetem és főiskola bevezette a szövetkezeti kiképzést tantervébe szövetkezeti élet és mozgalom nagy arányú fellendülését várják. —

Hiszük, hogy a szövetkezeti irányú oktatás és kiképzés rövid időn belül általánossá lesz és minálunk is követésre fognak találni a külföldi példák, mert ez az út az, melyen haladva, a leghathatósabbban szolgálhatjuk a társadalom békéjét és a népek gazdasági jólétét. —

A központ közleményei.

Helyreigazítás. Gazdálkodó népünk egyik legismertebb lapja az *Erdélyi Barázda* február 8-iki számában vezércikkben emlékezik meg a Hangya jubileumáról. Cikkében, mely szövetkezeti mozgalmunk jelentőségét méltatja, azon ténybeli tévedés csuszott be, hogy jubiláló központul a pár évvel ezelőtt alakult nagyenyedi központot említi a 25 évvel ezelőtt megalakult Budapesti Hangya központ helyett. Igaz, hogy a nagyenyedi volt kirendeltség is már rég óta erdélyi népünk szövetkezeti mozgalmának irányítója, de felállítása csak 1906-ban, tehát ezelőtt 17 évvel történt, — mint önálló központ pedig 1920. június 3. óta működik. Ennyiben kívánjuk a *Barázda* említett cikkét helyesbiteni.

A könyvelési osztály értesítése. Értesítjük a Szilágysomlyó környékén levő szövetkezeteket, hogy a „Krasznamegyei Takarékpénztár Egyesület” ottani bankkal megállapodást kötöttünk az átutalások közvetítésére. Felkérjük ennél fogva ezen szövetkezetek vezetőit, hogy a napi bevételeket hetenként legalább egyszer nevezett bank utján utalják át a Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank r.-t.-nál levő folyószámlánkjavára. — A 2 ezrelék átutalási díj esetenként fizetendő a pénz átadása alkalmával.

Szövetkezeti hírek.

Gyászhir A zimándujfalui szövetkezettől vettük a szomorú hírt Zsidai Mátvás szövetkezeti elnök haláláról. Megboldogult sok éven át lelkes szövetkezeti munkása volt a zimándujfalui szövetkezetnek, előbb mint pénztárnok, 1919. óta pedig mint a szövetkezet elnöke teljes odaadással szolgálta a szövetkezet érdekeit. Temetésén a szövetkezeti tagok igaz részvéte nyilvánult meg.

Szövetkezeti adomány. Örömmel számolunk be szövetkezeink újabb áldozatkészségéről, mellyel tanúságot tesznek a községi közérdekek példás szolgálatáról.

Tornyai szövetkezetünk 500 lelt adott a rom. kath. egyház harangalapjavára, a *bögözi* szövetkezet 100 lelt adott a ref. egyházközség harangalapjavára.

Ügyvezetési teendők.

1. Minden hó 8-ig össze kell irni a szövetkezeti hiteleket és a hátralékos adósokat fel kell szólítani fizetésre.

2. Minden hónap 10-éig az összes könyveket le kell zárni.

3. Legkésőbb minden hó 15-éig igazgatósági ülést kell tartani, mely alkalmával az üzleti könyveket át kell vizsgálni és a pénzkészletet meg kell olvasni.

4. Legkésőbb minden hó 20-éig felügyelőbizottsági ülést kell tartani, melynek tárgyát szintén az üzleti könyvek és a pénztár átvizsgálása képezi.

5. Minden ellenőri látogatás után, tehát mikor leltározás, mérlegkészítés, vagy átadás volt a szövetkezetnél, a fuvarleveleket be kell küldeni a központhoz átvizsgálás végett.

6. Minden hó 1-én és 15-én át kell utalni a szövetkezet bevételeit a központhoz, a nagybani árubeszerzés céljaira.

HIRDETÉSEK.

Eradonyl fogyasztási és értékesítő szövetkezet 1923. évi március hó 4-én d. u. 3 órakor a község házában évi rendes közgyűlést tart, melyre a tagok az alapszabályok 24. §-a értelmében meghívattak azzal, hogy ha a tagok kellő számban meg nem jelenének, úgy a közgyűlés március hó 11-én tartatik meg, mely tekintet nélkül a tagok számára, határozatképes lesz. Napirend: 1. Mult évi üzleteredményről szóló jeletések tárgyalása. 2. Zárszámadások megvizsgálása és felmentvény megadása. 3. Mérleg megállapítás. 4. Tiszta jövedelemről való rendelkezés. 5. Az igazgatóság kiegészítése. 6. Felügyelő-bizottság választása. 7. Netaláni indítványok. 1922. év december 31-én a tagok száma 192, üzletrészeinek száma pedig 379 volt; az év folyamán öröklöteti 1 üzletrész. A felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleg a bolt-helyiségben kifüggesztetett és mindenki által megtekinthető. Kelt, Eradony, 1923. január 29-én.

Az igazgatóság.

A „Hangya” című mellékletet szerkeszti:

DR. SZENT-IVÁNYI ÁRPÁD.

A melléklet tulajdonosa:

A „HANGYA” SZÖV. KÖZPONTJA, NAGYENYED

Kindó:

TÖRÖK BÁLINT

az E. G. E. titkára.